

«مطالعات جامعه‌شناسی»

سال ششم، شماره بیست و دوم، بهار ۱۳۹۳

ص ص ۹۱-۱۰۷

بررسی عوامل مرتبط با ناهنجاری رفتاری دانشجویان شهر هریس

مرضیه سرهنگزاده^۱

مجید زروفی^۲

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۴/۷/۲۲

تاریخ پذیرش نهایی مقاله: ۱۳۹۴/۱۱/۲۳

چکیده

ناهنجاری‌های رفتاری از جمله عواملی هستند که به تدریج نظم اجتماعی را مختل می‌سازند بنابراین بررسی و شناخت علل ناهنجاری در هر اجتماعی می‌تواند در تصحیح روند جامعه‌پذیری و نظم اجتماعی موثر باشد. این مساله با توجه به جوانی جمعیت کشورمان اهمیتی مضاعف پیدا می‌کند. برای بررسی مشکلات یاد شده ابتدا باید علل و عوامل آن را به درستی شناخت. پژوهش حاضر با هدف بررسی عوامل مرتبط با ناهنجاری رفتاری دانشجویان شهر هریس در سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲ انجام گرفته است. تحقیق از نوع پیمایشی است و از نظر زمانی مقطعی بوده و از نظر دامنه پهنانگر می‌باشد و از حیث هدف کاربردی است. جامعه آماری پژوهش حاضر را کلیه دانشجویان دانشگاه آزاد و پیام نور شهر هریس که برابر ۱۶۰۰ نفر می‌باشد، تشکیل می‌دهند. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران به تعداد ۳۰۰ نفر مشخص گردید. نمونه‌گیری به شیوه تصادفی طبقه‌ای صورت گرفته و برای جمع‌آوری اطلاعات از ابزار پرسشنامه استفاده شد. اطلاعات به دست آمده ابتدا به صورت توزیع فراوانی توصیف و سپس با استفاده از آزمون F ، T و r پیرسون تحلیل شدند. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهند که بین عملکرد خانواده و ناهنجاری‌های رفتاری دانشجویان رابطه وجود دارد. بین میزان دینداری افراد و ناهنجاری افراد و ناهنجاری رفتاری دانشجویان رابطه وجود دارد. بین کجرو بودن دوستان و ناهنجاری رفتاری دانشجویان رابطه وجود دارد. بین جنسیت و ناهنجاری رفتاری دانشجویان تفاوت معنی‌داری مشاهده نشد. بین سطح تحصیلات والدین و ناهنجاری رفتاری دانشجویان تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. **واژگان کلیدی:** ناهنجاری‌های رفتاری، عوامل اجتماعی، دانشجویان و عملکرد خانواده.

۱. گروه جامعه‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز- ایران.

۲. عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شبستر، گروه علوم تربیتی؛ شبستر- ایران.

مقدمه

جامعه انسانی و روابط اجتماعی براساس نظم اجتماعی و به واسطه هنجارهای اجتماعی اداره و تنظیم می‌شود. هنجارهای اجتماعی الگوها و شیوه‌های رفتار و قواعد تعیین‌کننده کنش متقابل میان مردم هستند که پیروی از آن‌ها موجب تعادل و نظم در جامعه می‌گردد. یک هنجار تعیین می‌کند که در شرایط گوناگون چه رفتاری باید یا نباید داشته باشد. در این بین یکی از مسائل اجتماعی برآمده از ناهم‌نوایی، بروز رفتار انحرافی است که همانند فقر، جهل و بیماری همواره در جوامع انسانی حضور چشمگیر داشته و گستره وسیع و انواع مختلفی را پوشش می‌دهد.

دانشمندان اجتماعی و علمای دینی در ایران زمین از دیرباز به آموزش و پرورش جوانان توجه داشته‌اند. کتاب‌ها و رساله‌های زیادی در این زمینه چاپ و منتشر شده است: امام محمد غزالی، خواجه نظام‌الملک، خواجه نصیرالدین طوسی، سعدی و مولانا جلال‌الدین رومی و بسیاری متفکران دیگر انسان را آمیخته‌ای از نیروهای سه‌گانه خرد، غضب و شهوت می‌داند و معتقد است تعادل و توازن این نیروها موجب تعادل رفتار و عدم تعادل میان آن‌ها سبب انواع کجرفتاری‌ها است. سعدی نیز سرشت آدمی را اساس رفتار آدمی می‌داند، در عین حال از تاثیر تربیت در رفتار آدمی غافل نبوده است (مطهری، ۱۳۶۷: ۴۰). هنجارهای اجتماعی تعیین می‌کند انسان چه باید بگوید و از گفتن چه چیزهایی باید اجتناب ورزد، باید چگونه بیندیشد و چگونه رفتار کند، چه اعمالی را انجام دهد و از انجام چه اعمالی اجتناب ورزد. به همین دلیل هر کس سعی می‌کند رفتارهای خود را با هنجارهای اجتماعی سازگار نماید تا جامعه او را به عضویت خود بپذیرد. زمینه بسیاری از کجروی‌های اجتماعی و ناهنجاری‌ها در جامعه نهفته است و آن زمانی است که جامعه کارکرد لازم را از دست بدهد و نتواند پاسخگوی نیازهای افراد باشد و چنانچه انسان در رسیدن به اهداف مورد نظر نتواند موفق شود و جامعه پتانسیل لازم جهت پاسخگویی به نیازها را نداشته باشد، نظم جامعه دچار خدشه می‌شود و نوعی آنومی و بی‌هنجاری به وجود خواهد آمد (اسفندیاری، ۱۳۸۱: ۱). هر رفتاری که از آدمی سر می‌زند نشأت گرفته از مجموعه عواملی است که هرگز نمی‌توان جوانان را یکسره مقصر دانست و دیگران برای گناه از این رو در پیدایش بزهکاری و رفتارهای نابهنجار و آسیب‌زا عوامل متعددی به‌عنوان عوامل پیدایش و زمینه‌ساز موثر هستند که فرد مرتکب شونده، تنها بخشی از قضیه می‌باشد. هنجارهای اجتماعی با سه ویژگی اجبار، عمومیت و خارجی بودن، جامعه را اداره نموده و نظم اجتماعی را برقرار می‌کنند. تضعیف هر یک از این ویژگی‌ها اختلال هنجاری و بی‌نظمی را به همراه خواهد داشت. متأسفانه افراد یک جامعه همواره در مسیر بهنجار رشد روانی و اجتماعی قرار نمی‌گیرند و به دلایل گوناگون تعداد زیادی از جوانان توان دریافت محرک‌های بیرونی و ایجاد توازن بین آثار این محرک‌ها و انگیزه‌های درونی خود را ندارند و بدین ترتیب رشد موزون و همه‌جانبه که هدف اصلی تعالی انسان به طور کامل و حتی گاه به طور نسبی است، تحقق نمی‌یابد. در این میان هرچه جامعه

پیچیده‌تر و ارتباطات فردی و اجتماعی وسیع‌تر گردد، تعارض‌های درونی و محیطی نیز سیر صعودی می‌کند و این همه سرگشتگی و آشفتگی بیشتر فرد می‌انجامد (طارمیان، ۱۳۷۹: ۱۸). بر اساس آموزه‌های جامعه‌شناختی زمانی که زمینه و بستر بروز ناهنجاری آماده باشد، ارتکاب بزهکاری بیشتر خودش را نشان می‌دهد. چون انسان در تعامل با جامعه، محیط و همچنین اجتماعی شدن و اجتماعی زیستن هویت پیدا می‌کند و در ارتباط با دیگران نیازهایش را مرتفع می‌نماید. گاهی افراد به خاطر عدم فرهنگ‌پذیری و مخالفت‌های هراسناک از یک طرف و عدم تطبیق خود با موقعیت‌های جدید از طرف دیگر و تامین نشدن نیازهای اولیه به جهت ناکارایی و نداشتن مهارت از طرف دیگر موجب سرخوردگی و انزوا شده و موج مخالفت را در شکل‌های بزهکاری و مجرمیت بارز می‌سازد (شریعی رودسری، ۱۳۸۰: ۱۲).

دانشجویانی که در دانشگاه خوب عمل نمی‌کنند ممکن است از فقر، خشونت، ناامیدی یا بیماری روانی در خانواده‌شان در رنج باشند و به علت از هم گسیختگی و مشکلات روانی، اجتماعی در دانشگاه حضور یابند همچنین به دلیل مشکلات بیشتر به چشم می‌آیند و همین امر موجب آسیب‌پذیری آنان می‌شود. مشکلات خانوادگی - هیجانی و یا احساس این که هیچ کس غمخوار آن‌ها نیست یا به آن‌ها توجهی ندارند، موجب می‌شود که آنان در مراحل زندگی خود به خوبی ایفای نقش نکنند از این رو می‌توان گفت که کسانی که دارای فقر مهارت‌های زندگی که تحت فشار روانی و محیطی هستند، در صورت بی‌توجهی در آینده از کارکرد مثبتی برخوردار نخواهند شد. نیروی انسانی و جمعیت به عنوان یکی از جلوه‌های قدرت و توانمندی هر کشور به حساب می‌آید، مشروط بر این که این جمعیت موجب نابسامانی‌های داخلی نشود و آن کشور را به سوی وابستگی سوق ندهد، پرورش، هدایت و ساماندهی و همچنین فراهم ساختن زمینه‌های رشد و شکوفایی استعدادها و جمعیت به ویژه نسل جوان و دور نگه‌داشتن آن‌ها از انحراف از اهمیت خاص برخوردار است، در واقع جوانان و نوجوانان در استراتژی رشد و توسعه و در چشم انداز آینده هر جامعه یک عامل تعیین‌کننده و جزء سرمایه‌های ملی به حساب می‌آیند که در حفظ و سلامتی آنان بایستی تلاش‌های لازم به عمل آید (فولادی، ۱۳۸۱: ۷۲). مشاهده آمارها و شواهد افزایش ناهنجاری در میان جوانان دال برگسترش و شکل‌گیری رفتارهای غیرمقبول ناهمنوایی با هنجارهای رسمی و مورد پذیرش عموم و در پی آن به مخاطره افتادن امنیت اجتماعی است. آن چه که مسلم است، در این برهه از زمان، هنجارشکنی‌ها، کاهش آشکار انسجام و ثبات، تولید الگوهای تثبیت شده اجتماعی، فردگرایی و از سوی دیگر به علت گسترش ارتباطات ملی و جهانی بوده، تمامی اقشار اجتماعی و شهرهای کوچک و مناطق روستایی را در همان ابعاد و یا حتی بیشتر از مناطق شهری بزرگ‌تر تحت تاثیر قرار داده است. ناهنجاری‌های رفتاری به عنوان یک مساله اجتماعی در بین طبقات اجتماعی در شهر هریس بر بسیاری از ساختارهای جامعه تاثیر گذاشته و اثرات نامطلوب بی‌شماری را بر جای نهاده است. پژوهش این پدیده در شرایط فعلی به دلیل افزایش بی‌رویه یک نیاز بنیادی است زیرا شهر هریس

همانند با کل کشور با مسائل و چالش‌های متعدد دوران گذار مواجه است. مسائلی که در نتیجه تضاد زندگی به شکل گذشته و سنتی با نیازهای ناشی از هجوم زندگی جدید و مدرن است. به طور کلی داده‌ها و آمارهای مربوط به پذیرفته شده‌گان دانشگاه‌ها، «به وجود آمدن ۲ دانشگاه پیام نور و آزاد در این شهر طیف وسیعی از جوانان را به این سمت کشانیده» در سال‌های اخیر حاکی از روند متفاوت‌تری از گذشته می‌باشد. حرکت جوانان به سوی دانشگاه، باعث به وجود آمدن خواسته‌ها و انتظارات متفاوتی نسبت به گذشته می‌باشد و این مساله تا حدودی زمینه انحراف را فراهم نموده است. بیان مشکل و یا مساله در دانشگاه‌های شهر هریس که بر اساس نظر کمیته انضباطی دانشگاه بیشتر رخ می‌دهد عبارتند از درگیری بین دانشجویان در محیط دانشگاه، توهین به اساتید، تقلب در امتحانات، عدم رعایت مقررات دانشگاه، رابطه جنسی با جنس مخالف که سالیانه مشکلات بسیاری به وجود می‌آورند و موجب تویخ بسیاری از دانشجویان و یا در مواردی موجب اخراج دانشجویان می‌شود.

تحقیقات متعددی از جمله تحقیق جعفر سخاوت (۱۳۸۵) و سیمین شمس نشان‌دهنده این است که عوامل مختلف فردی و اجتماعی در بروز ناهنجاری‌ها موثرند. از جمله این عوامل می‌توان به عوامل زیر اشاره کرد. نقش ناهنجاری‌های فرهنگی خانواده، سطح تحصیلات خانواده، عملکرد جامعه و تصویر از خود در بروز ناهنجاری رفتاری موثر است. از آن‌جا که خانواده به عنوان اولین عامل جامعه‌پذیری فرزندان به حساب می‌آید، نقش زیادی در بروز ناهنجاری رفتاری فرزندان دارد و از آن‌جا که پیشگیری بهتر از درمان می‌باشد، بررسی و شناخت علل اجتماعی موثر در شکل‌گیری ناهنجاری‌های رفتاری و برنامه‌ریزی جهت کاهش یا حذف آن‌ها امری ضروری است. پرسش اساسی که این تحقیق با آن رو به روست این است که مهم‌ترین عوامل اجتماعی موثر در بروز ناهنجاری رفتاری دانشجویان چیست؟

اهداف

هدف کلی این تحقیق بررسی عوامل مرتبط با ناهنجاری رفتاری دانشجویان شهر هریس در سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲ می‌باشد. علاوه بر آن، هدف‌های جزئی به شرح زیر می‌باشند:

۱. تعیین تفاوت سطح تحصیلات پدر با ناهنجاری رفتاری دانشجویان.
۲. تعیین تفاوت سطح تحصیلات مادر با ناهنجاری رفتاری دانشجویان.
۳. تعیین ارتباط عملکرد خانواده با ناهنجاری‌های رفتاری دانشجویان.
۴. تعیین ارتباط میزان کجرو بودن دوستان با ناهنجاری رفتاری دانشجویان.
۵. تعیین ارتباط میزان دین‌داری افراد و ناهنجاری رفتاری دانشجویان.
۶. تعیین تفاوت ناهنجاری رفتاری در بین دانشجویان دختر و پسر.

مبانی نظری

شالوده تحقیقات در علوم اجتماعی مبتنی بر نظریات می‌باشد، در واقع نظریه پایه و اساس یک تحقیق اجتماعی می‌باشد و تحقیقات اجتماعی بدون اتکا به نظریه پشتوانه بسیاری ضعیفی خواهد داشت. از این رو بیشتر تحقیقات در علوم اجتماعی تلاش زیادی جهت استفاده از نظریه دارند. نظریه ناکامی منزلتی کوهن، نظریه فرصت‌های نامشروع افتراقی (کلودارد و اوهلین)، نظریه مرتن، نظریه هگن، نظریه اجتماعی یا جامعه‌پذیری و نظریه خودآینه‌سان کولی و مید نظریه‌هایی هستند که در این بررسی مورد استفاده قرار گرفته است. نظریه‌های کنترل بر این پیش فرض استوار است که برای کاستن از تمایل به رفتار ناهنجار، بزهدکارانه و مجرمانه باید افراد کنترل شوند. آن‌ها به این موضوع علاقمندند که چرا بعضی از مردم با هنجارها هم‌نوا نمی‌شوند. پاسخی که آن‌ها ارائه می‌دهند این است که افراد به دلیل این‌که نیروهای کنترل کننده در زندگی آن‌ها تضعیف شده یا غایب باشد، احتمال مجرم شدن آن‌ها افزایش می‌یابد نظریه‌های کنترل جرایم جوانان تاکید می‌کنند. پژوهشگران این نظریه در مورد دو دسته از عوامل کنترل، یعنی کنترل‌های شخصی و اجتماعی اتفاق نظر دارند و معتقدند نبودن این کنترل‌ها موجب پیدایش بزهدکاری و جرم می‌شوند. نظریه پردازان نظارت عقیده دارند که هرچه شخصی به فعالیت‌های مرسوم معتقدتر و ملزم‌تر باشند و وابستگی بیشتری به دیگران داشته باشند احتمالاً از قوانین جامعه کمتر سرپیچی می‌کند. در نظریه آنان خانواده و سپس مدرسه، بیش از همه عوامل نظارت اهمیت دارند و معتقدند که در فرآیند اجتماعی کردن فرزندان اهمیت خاصی دارند. با توجه به اهمیت خانواده در اجتماعی کردن فرزندان، تعدادی از متغیرهای مهم مربوط به خانواده به عنوان متغیر مستقل انتخاب شده‌اند که عبارتند از ۱. سطح تحصیلات والدین ۲. عملکرد خانواده به عنوان متغیر مستقل انتخاب شده است. در نظریه کنترل قدرت هاگان میزان متفاوتی از آزادی پسرها و دخترها در خانواده، یکی از عوامل اساسی تفاوت بودن انحرافات اجتماعی دو جنس دانسته شده است. یعنی پسران نسبت به دختران برای منحرف شدن آزادی عمل بیشتری دارند و این پدیده بیشتر در بین پسران رواج دارد. با توجه به این نظریه، متغیر جنسیت به عنوان متغیر مستقل انتخاب شده است. برطبق نظریه دورکیم که فرهنگ‌های سنتی و کوچک را زیر نفوذ دین می‌داند و شعایر دینی موجب پیدایش اندیشه‌ها و مقوله‌های فکری تازه می‌شود و ارزش‌های موجود را تحکیم و تثبیت می‌کند و این شعایر و مراسم جمعی حس انسجام و همبستگی گروهی را تحکیم می‌کند. بر اساس این نظریه انتظار می‌رود که هرچه افراد دیندارتر باشند، به علت همبستگی گروهی بیشتر و حس انسجام آن‌ها که به واسطه دین ایجاد گشته، گرایش به کجروی در بین آن‌ها کمتر دیده می‌شود. برطبق این نظریه دینداری افراد به عنوان متغیر مستقل انتخاب شد. از نکات اصلی دیدگاه ساترلند این است که افراد به این علت کجرفتار می‌شوند که تعداد تماس‌های انحرافی آنان بیشتر از تماس‌های غیر انحرافی‌شان است. نظریه انتقال فرهنگی بر این نقطه تاکید دارند که رفتارهای انحرافی از طریق معاشرت با دوستان ناباب آموخته می‌شود. بنابراین انتظار می‌رود که افراد دوستان

کجروتوری دارند، گرایش به کجروی بیشتر از خود نشان دهند با توجه به این دیدگاه کجرو بودن دوستان از مهم‌ترین متغیرهای تئوریک این نظریه هست.

پیشینه تحقیق

بشارت (۱۳۸۴) در مقاله‌ای با عنوان (بررسی تاثیر هوش هیجانی بر کیفیت روابط اجتماعی) به نتایج زیر دست یافت. بین هوش هیجانی و مشکلات شخصی دانشجویان، همبستگی منفی معناداری وجود دارد. هوش هیجانی، هم‌چنین با زمینه‌های مختلف مشکلات بین دانشجویان، هم‌چون قاطعیت، مردم‌آمیزی، صمیمیت و مسئولیت‌پذیری رابطه معناداری وجود دارد. هوش هیجانی با تقویت سلامت روانی، توان همدلی با دیگران، سازش اجتماعی، بهزیستی هیجانی، رضایت از زندگی و مشکلات بین شخصی را کاهش می‌دهد و زمینه بهبود روابط اجتماعی را فراهم می‌سازد. هوش هیجانی، هم‌چنین از راه ویژگی‌های هیجانی، آسان‌سازی هیجانی، شناخت هیجانی و مدیریت هیجان‌ها و با ساز و کارهای پیش‌بینی، پیشگیری، افزایش کنترل و تقویت راهبردهای رویاروی کارآمد، به فرد کمک می‌کند تا کیفیت روابط اجتماعی را بهتر سازد.

حجازی (۱۳۸۵) در مقاله خود با عنوان (عوامل موثر در بروز انحراف اجتماعی از دیدگاه دانشجویان تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره)) به نتایج زیر دست یافت: از کل واریانس تعیین شده، ۲۴/۰۵ درصد را عامل «خانواده و گروه همگنان»، ۲۱/۲۲ درصد را عامل «اعمال کنترل شدید» ۲۲/۱۶ درصد را عامل «وضعیت اقتصادی» و ۲۱/۴۷ درصد را عامل امور فرهنگی و آموزشی تبیین می‌کند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که چهار عامل «خانواده و گروه همگنان»، «اعمال کنترل شدید»، «وضعیت اقتصادی»، و «امور فرهنگی و آموزشی» ۸۹/۸۹ درصد از واریانس متغیرهای تحلیل را تبیین می‌کند که در بین این چهار عامل، عامل خانواده و گروه همگنان بالاترین میزان تبیین واریانس انحرافات اجتماعی را دارد.

رئسی (۱۳۸۲) در مقاله خود با عنوان (جوانان و ناهنجاری‌های رفتاری جوانان شهرک رجایی شهر کرج) به این نتیجه دست یافت که ضعف کنترل اجتماعی، علقه خانوادگی ضعیف، ارتباط با دوستان و سابقه برحسب منفی خوردن در بروز ناهنجاری‌های رفتاری جوانان موثرند.

یزدانی‌ورزی (۱۳۷۹) در تحقیق خود در قالب پایان‌نامه تحت عنوان (سنجش میزان هم‌نوایی دانش‌آموزان با هنجارهای مدرسه‌ای و بررسی عوامل موثر بر آن در دوره دبیرستان بخش بندپی شرقی) به نتایج زیر دست یافت:

۱. بین جذابیت گروه برای فرد و همنوایی او با هنجارهای مدرسه‌ای رابطه معناداری مشاهده شد. مخصوصاً هرچه جذابیت کلاس و همکلاسی‌ها و دوستان در مدرسه برای فرد به عنوان گروه‌های اولیه و دوستان بیشتر باشد، همنوایی بالایی با هنجارها مشاهده می‌شود.

۲. بین نوع دوستان، تحصیلات پدر و مادر با میزان همنوایی دانش‌آموزان با هنجارهای مدرسه‌ای رابطه معناداری وجود دارد و از این جهت تاثیری بر ادعاهای تئوریک ادوین ساترلند است. تئوری ارتباط متمایز ساترلند تعریف مطلوب یا نامطلوب از رفتار جرم‌آمیز در ارتکاب جرم و یا رفتار انحرافی تاثیر مهمی دارد. بدین معنی که افرادی که رفتار انحرافی و اعمال جرم‌آمیز را نامطلوب و زشت تعریف می‌کنند نسبت به افرادی که از این رفتارها تعریف مطلوب و مورد پسند دارند کمتر دچار کجروی و انحراف از هنجارها و معیارهای جامعه یا گروه می‌گردند.

کهزادی (۱۳۸۴) در تحقیقی در قالب پایان‌نامه با عنوان (بررسی عوامل موثر در بروز رفتارهای ناهنجار در دانش‌آموزان دوره متوسطه عمومی مدارس متوسطه دولتی شهر برازجان) به این نتایج دست یافت میزان رفتارهای ناهنجار دانش‌آموزان پسر از دختر بیشتر است. بین میزان رضایت پاسخگویان از وضعیت آموزشی و رفاهی مدرسه با میزان رفتارهای ناهنجار آن‌ها رابطه منعی دار و معکوس وجود دارد. احتمال بروز ناهنجاری رفتاری در میان دانش‌آموزانی که دوستان ناباب دارند نسبت به بقیه بیشتر است. رابطه مستقیم و معنی‌داری بین میزان کنترل خانوادگی و میزان بروز رفتار ناهنجار در بین پاسخگویان وجود دارد. بین علقه خانوادگی پاسخگویان و ناهنجاری رفتاری رابطه معکوس و معنی‌داری وجود دارد و همچنین بین نگرش و پنداشت دانش‌آموزان از وضعیت زندگی و عملکرد تحصیلی‌شان با ناهنجاری رفتاری رابطه معکوس و معنی‌داری وجود دارد.

در سال ۱۳۷۶ طی مطالعه‌ای بر روی ۸۴۲ نفر از دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشخص شد که دانشجویان مقاطع علوم پایه نسبت به دانشجویان مقاطع کارورزی در سطح بالاتری از ناهنجاری رفتاری هستند. در این مطالعه ۵۹/۲ درصد از دانشجویان نمرات بالاتر از حد میانگین داشتند (عبداللهیان، ۱۳۷۶).

در پژوهش دیگری که توسط واقعی (۱۳۷۶) صورت گرفت، ۱۳۱ نفر از دانشجویان ورودی سال تحصیلی ۷۷-۱۳۷۶ در زمان ثبت نام به صورت انفرادی مورد مصاحبه و آزمون شخصیتی وودورث قرار گرفتند (واقعی، ۱۳۷۶). نتایج این بررسی مشخص کرد که ۲۳/۵ درصد از دانشجویان حداقل یکی از رفتارهای ناهنجار را داشتند. نتایج ارتباط کاملاً رابطه معنی‌داری را بین تحصیلات والدین و برخی ناهنجاری نشان داد. یافته‌های تحقیق افقی حاکی از این واقعیت بودند که دانشجویان پسر و دختر ساکن خوابگاه که در مقایسه با متاهلین از جمعیت قابل توجهی برخوردارند، در شرایط اجتماعی زندگی می‌کنند که در آن عادت‌های اجتماعی ضعیف و دارای کارکرد منفی، از شیوع زیادی برخوردارند و آداب اجتماعی درصد بسیار اندکی از عناصر فرهنگی دانشجویان ساکن خوابگاه را تشکیل می‌دهد. دانشجویان در برابر

تخلفات بی تفاوتی این عوامل، زمینه ساز ایجاد شرایط آنومیک و تهدیدآمیز در محیط دانشگاه خواهند بود (افقی، ۱۳۸۸).

فقدان یکی از والدین و میزان درآمد خانواده و اختلافات و از هم گسیختگی خانواده و ازدواج مجدد والدین (کاهنی، ۱۳۸۲) و نگرش منفی نوجوانان نسبت به والدین (موسوی، ۱۳۷۳؛ به نقل از حسنی، ۱۳۸۲) و عدم ارضای نیازهای اساسی فیزیولوژیکی و عاطفی (اصغری پور، ۱۳۸۳) و سطح پایین تحصیلات و نقص عضو و وضعیت جسمانی ضعیف و لاغر اندام (اصغری، ۱۳۸۱) و ناهنجاری‌های رفتاری رابطه معنی‌داری وجود دارد. ناهنجاری رفتاری با توجه به ماهیت رفتاری هر شخص فرق می‌کند و این مشکلات سدّ بزرگی در برابر تعلیم تربیت است (روبرت و همکاران، ۱۹۹۸؛ به نقل از بشاورد، ۱۳۸۲).

تحقیقی با موضوع بررسی رابطه زمینه‌های اجتماعی در میان دانش‌آموزان پیش‌دانشگاهی شهرستان رامهرمز توسط منوچهر کرد زنگنه در سال ۱۳۸۵ انجام شده است. در این بررسی به برخی زمینه‌های اجتماعی آنومی بین دانش‌آموزان پیش‌دانشگاهی در شهرستان رامهرمز پرداخته شده است. از بین ۹۰۷ نفر دانش‌آموز دختر و پسر سه رشته ریاضی، تجربی، علوم انسانی ۲۷۰ نفر به عنوان نمونه انتخاب و از طریق پرسشنامه محقق ساخته، اطلاعات جمع‌آوری شده است و رابطه برخی زمینه‌های اجتماعی در بین دانش‌آموزان از جمله جنس، موفقیت تحصیلی، اقتصاد، رضایت از پایگاه اجتماعی، امید به آینده، اعتماد به مسئولین به عنوان متغیرهای مستقل بررسی شده است. براساس یافته‌های تحقیق، آنومی بین پسران بیش از دختران است. نکته ظریف این‌که با توجه به ویژگی‌های جوانان انتظار می‌رفت عوامل ذهنی از قبیل میزان رضایت از موقعیت اجتماعی، امید به آینده بیش از عوامل عینی بر آنومی موثر باشند. اما فرضیه رابطه پایگاه اقتصادی با آنومی تایید نشده است. به عبارتی احترام به جوانان و توجه به آنان برایشان مهم‌تر است. دیگر یافته‌ها رابطه موفقیت تحصیلی با آنومی و رابطه معکوس اعتماد به مسئولین با آنومی را نشان می‌دهد. با توجه به رگرسیون چند متغیره، میزان امید به آینده بیشترین تاثیر را بر میزان آنومی داشته است و ۳۰٪ واریانس متغیر وابسته را توضیح می‌دهد.

رضایی در سال ۱۳۸۹ در تحقیقی با موضوع مقایسه و بررسی میزان ناهنجاری در دانش‌آموزان پسر و دختر دوره راهنمایی و دبیرستان، به نتایج زیر رسیده است. شواهد پژوهشی او نشان می‌دهد که میزان ناهنجاری‌ها در افراد جوان در حال افزایش می‌باشد. هدف از این تحقیق، بررسی و مقایسه ناهنجاری‌های دانش‌آموزان پسر و دختر مقاطع راهنمایی و اول دبیرستان است. پژوهش حاضر از نوع توصیفی و مقطعی است که تعداد ۲۶۷۳۳ آزمودنی از بین دانش‌آموزان پایه دوم راهنمایی و اول دبیرستان (۱۵۶۰۲ دختر و ۱۱۱۳۱ پسر) استان لرستان به عنوان نمونه، به صورت خوشه‌ای - تصادفی و داوطلبانه در این تحقیق شرکت داشتند. نتایج تحقیق نشان داد که ۴۹/۹۹ درصد پسران و ۶۷/۷۱ درصد دختران و ۶۰/۳۳ درصد مجموع آن‌ها دارای ناهنجاری هستند. اختلاف فراوانی‌ها بین دختران و پسران معنی‌دار بود و در نتیجه با

توجه به شیوع بالای ناهنجاری‌ها در میان دانش‌آموزان، توجه جدی به فراهم کردن زمینه‌های لازم برای اصلاح ناهنجاری‌ها ضروری به نظر می‌رسد.

تحقیقی توسط نوابخش و واحدی در سال ۱۳۸۹ با موضوع بررسی رابطه سرمایه اجتماعی خانواده و ناهنجاری‌های رفتاری دانش‌آموزان انجام شده است. سرمایه اجتماعی ابزاری برای رسیدن به انواع دیگر سرمایه‌ها از جمله سرمایه اقتصادی، انسانی و فرهنگی می‌باشد. یکی از حوزه‌های مهم تأثیرپذیر از سرمایه اجتماعی، نهاد خانواده و نهاد آموزش و پرورش است. نمونه ۴۱۰ نفر از دانش‌آموزان دبیرستان‌های شهر تهران در سال تحصیلی ۸۹-۱۳۸۸ بود. روش پژوهش، پیمایشی و دانش‌آموزان به طور خود اجرا به پرسشنامه پاسخ دادند. یافته‌های تحقیق حاکی از آن است که بین سرمایه اجتماعی کمی و کیفی درون خانواده و ناهنجاری‌های رفتاری نوجوانان رابطه معکوس و معناداری وجود دارد. نتایج تحلیل رگرسیونی نشان داد که جنس و سرمایه اجتماعی کیفی درون خانواده بیشترین قدرت تبیین کنندگی ناهنجاری‌های رفتاری را به نفع پسران داشته است، در صورتی که سرمایه اجتماعی کمی درون خانواده بیشترین قدرت تبیین کنندگی ناهنجاری‌های رفتاری در بین پاسخگویان دختر را دارد.

کازلین با مطالعه روی ۱۲۵۳ نفر از دختران و پسران ۲۴-۱۸ ساله در فرانسه در تحقیقی تحت عنوان (نوجوانی و خراب‌کاری) با تأکید بر متغیرهای خانوادگی، اجتماعی، فرهنگی و مدرسه‌ای نتیجه می‌گیرد که گرایش‌ها و طرز تلقی جوانان نسبت به ارتکاب اعمال خراب‌کارانه، در نوع و میزان ارتکاب این اعمال توسط این گروه سنی، تأثیر به‌سزایی دارد. جوانان می‌خواهند که با رفتارهای خراب‌کارانه خودنمایی کنند و به خوبی حس کنند که بد بودن بهتر از هیچ بودن است و این هویت منفی است که ابهام و تردیدهایی که او در خود دارد، را با انجام اعمال خراب‌کارانه حس می‌کند (کازلین، ۱۹۸۹: ۳۵۷).

ساترلند (۱۹۴۲) در تحقیقی در مورد موضوع خانواده و بزهکاری در سال ۱۹۴۲ انجام داد بزهکاری را در اثر خطای خانواده‌ها داشته است که قادر به یاد دادن ارزش‌ها و هنجارها نبوده‌اند. به نظر ساترلند نگرانی‌ها و نیازهای ارضا نشده در افراد عادی و بزهکار، شبیه به هم است و تنها روش‌های یادگرفته شده واکنش به این نگرانی‌ها و محرک‌ها در آن‌ها متفاوت است و خانواده به عنوان محیط یادگیری اولیه جوانان بر بزهکاری موثر است (احمدی، ۱۳۸۴: ۱۳۱).

نای (۱۹۵۸) در پژوهش‌هایش به این نتیجه رسید که متغیرهای خانوادگی نظیر روابط فرزند والدین، تقلیدهای خانوادگی، انضباط، سرپرستی و پایگاه اقتصادی-اجتماعی با بزهکاری جوانان ارتباط معنی‌داری دارد (احمدی، ۱۳۸۴: ۱۳۴).

بررسی‌های روتر (۱۹۸۲) در لندن نشان داد میزان شیوع ناهنجاری رفتاری در بین جوانان مناطق محروم نسبت به سایر مناطق بیشتر است، و رفتارهای از قبیل دزدی، مزاحمت، مصرف مواد مخدر و اختلالات هیجانی‌منش در محلات مرکزی پرجمعیت شهرها بیشتر از محلات دیگر است. میزان رفتارهای ناهنجار اجتماعی نوجوانان در مدارس مختلف متفاوت است، این تفاوت به نظر نمی‌رسد با

بزرگی یا کوچکی و قدمت مدرسه ربطی داشته باشد، بلکه بیشتر با محیط اجتماعی آن مربوط است (ساراسون، ۱۳۸۲).

هربرت کارول (۱۹۷۹) در یکی از تحقیقات خود از گروهی از دانشجویان روستایی خواست که مشکلات و تعارض‌هایی را که دارند بنویسند. در زیر به تعدادی از این موارد اشاره می‌شود:

- مخالفت خانواده با شغل و یا حرفه‌ای که دانشجو می‌خواهد برگزیند.
- میل به تفریح‌های متعدد اجتماعی در مقابل تمایل به درس خواندن.
- احتیاج به پیشرفت در دروس در برابر احساس بی‌کفایتی و عدم فهم دروس.
- ترس از ابراز شخصیت در برابر میل به خودنمایی.
- هم‌رنگ دیگران شدن.
- تنفر از دیگران ولی قادر نبودن به آشکار کردن احساسات خود.
- مشکلات اقتصادی که مانع از رسیدن به هدف‌های هنری و علمی است.
- رضایت خانواده در برابر رضایت شخصی (شاملو، ۱۳۶۹: ۲۷-۲۶).

جو و فوکادا (۱۹۹۷) اثرات استرس و حمایت اجتماعی را بر روی رفتار و احساس شادمانی بر روی ۱۷۵ دانشجوی ۱۳ دانشگاه ژاپن مطالعه کردند. نتایج نشان داد که فقط ۱۰٪ از واریانس حمایت اجتماعی مورد لزوم به وسیله استرس توجیه می‌شود که این امر بیان‌کننده این است که روابط بین متغیرها قوی نبوده و کلاً مستقل هستند. با افزایش نمره در استرس و حمایت اجتماعی مورد لزوم و کاهش نمره در حمایت دریافت و ادراک شده، شدت ناهنجاری رفتاری افزایش می‌یابد. هرچه نمرات در حمایت اجتماعی ادراک و دریافت شده افزایش یابد، دانشجویان احساس شادمانی بیشتری را گزارش می‌کردند. به علاوه حمایت اجتماعی اثرات محافظت‌کننده‌ای در برابر شکایات جسمی داشتند. نهایتاً استرس و حمایت اجتماعی مورد لزوم تعامل جالبی بدین صورت دارند دانشجویانی که استرس بیشتری را گزارش می‌کردند و حمایت اجتماعی بیشتری را نیز دریافت کرده بودند، نسبت به آن‌هایی که حمایت اجتماعی کافی را تجربه نکرده بودند، ناهنجارتر بودند (رابرتسون، ۱۳۸۰).

سلین و ولفگنگ، در دهه ۱۹۶۰ تحقیقی در چارچوب فکری اثبات‌گرایی لیبرال در آمریکا عهده‌دار می‌شوند. هدف از این تحقیق بررسی ناهنجارها و عوامل دیگر در میان نوجوانان از طریق سنجش دقیق آماری است، آن‌ها برای دقیق‌تر ساختن آمار موجود به اسناد پلیس رجوع کردند و در واقع آمار خام را تبدیل به آمار قابل استنادتر نمودند. آن‌ها انواعی از ناهنجاری‌ها را مورد بررسی قرار دادند که مورد توجه پلیس واقع شده بود. و به طور مداوم به وقوع می‌پیوست. آن‌ها نشان دادند که میزان ارتکاب نوعی از ناهنجاری‌ها در طول زمان ثابت است، بنابراین قوانین را می‌توانستند ملاک خوبی برای وفاق اجتماعی در نظر گیرند. این مرحله اولیه تحقیق آن‌ها را در بر می‌گرفت. در پی آن تصمیم گرفتند که ۱۴۱ مورد از جرایم

را برمبنای نوع ناهنجاری، شرایط وقوع و میزان آسیب وارد شده از ۷۵۰ نفر دانشجوی، اعضای هیات ژوری، قضات و مددکاران اجتماعی مورد نظرخواهی قرار دهند و به این ترتیب به یک شاخص برای این که چه عملی واقعاً ناهنجاری محسوب می‌شوند، دست یابند. کوشش آن‌ها دست‌یابی به یک معیار اخلاقی بود که مورد قبول مردم قرار داشته باشد و بتواند بر مبنای آن علم اثباتی خود را بنا کنند. نتیجه‌گیری به دست آمده این بود که وفاق اجتماعی کم و بیش مشابهی در این زمینه دارد این اخلاق قابل توصیف و نهایتاً قابل کمی شدن است و می‌توان آمار موجود را با دخل و تصرف‌هایی برای تحلیل‌های علمی مورد استفاده قرار داد. همچنین کوشش اثبات گرایان لیبرال برای نشان دادن امکان وجود وفاق در میان مردم بود (ممتاز، ۱۳۸۱: ۱۳۱).

سلمی و کیویوری در سال (۲۰۰۶)، در مقاله خویش تحت عنوان همبستگی بین سرمایه اجتماعی و جرم جوانان، با کنترل شاخص‌های سطح فردی و ساختاری سرمایه اجتماعی به بررسی رابطه بین این دو متغیر پرداخته‌اند. این تحقیق در یک نمونه ۵۱۴۲ نفره از جوانان ۱۶-۱۵ ساله انجام گرفته است. نتایج تحلیل رگرسیون چند متغیره نشان می‌دهد هنگامی که متغیرهای سطح فردی و ساختاری (مثل خودکنترلی)، کنترل شده باشند، پایین بودن حمایت از سوی والدین، پایین بودن کنترل از سوی معلم و پایین بودن اعتماد بین اشخاص با رفتار بزهکارانه همبستگی برقرار می‌کند. کنترل از سوی والدین، حمایت معلمان و پیوند بین نسلی با بزهکاری، تنها در مدل‌های دو متغیره همبستگی دارد. به نظر می‌رسد پیوندهای ضعیف والدین که باعث پیوند نوجوانان به بازار کار پاره وقت می‌شود او را در مقابل خطر بزهکاری حمایت نمی‌کند (نوابخش، ۱۳۸۹).

فرضیه‌ها

۱. بین جنسیت و ناهنجاری رفتاری دانشجویان تفاوت وجود دارد.
۲. بین سطح تحصیلات پدر و ناهنجاری رفتاری دانشجویان تفاوت وجود دارد.
۳. بین سطح تحصیلات مادر و ناهنجاری رفتاری دانشجویان تفاوت وجود دارد.
۴. بین عملکرد خانواده و میزان ناهنجاری رفتاری دانشجویان رابطه وجود دارد.
۵. بین میزان دین‌داری افراد و ناهنجاری رفتاری دانشجویان رابطه وجود دارد.
۶. بین میزان کجرو بودن دوستان و ناهنجاری رفتاری دانشجویان رابطه وجود دارد.

روش تحقیق

روش تحقیق پیمایشی است. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه که با توجه به چارچوب تئوریک، فرضیه‌ها و متغیرهای به کار رفته، پرسش‌ها یا گویه‌های مورد نیاز به صورت بسته طراحی شده است.

جامعه آماری تحقیق حاضر کلیه دانشجویان دانشگاه‌های آزاد و پیام‌نور شهر هریس می‌باشد که بر اساس آخرین آمار دانشگاه، تعداد کل دانشجویان در سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲ برابر با ۱۶۰۰ نفر می‌باشد. برای تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده شد که برابر با ۳۰۰ نفر بود. تعداد نمونه بر اساس فرمول نمونه‌گیری کوکران با دقت برآورد $d=0/5$ حداکثر واریانس $Pq=0/25$ و سطح اطمینان ۹۵ درصد، جامعه آماری ۱۶۰۰ نفری می‌باشد که با توجه به فرمول زیر نتیجه نمونه آماری ۳۰۰ نفر تعیین گردید. روش نمونه‌گیری، نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای بود.

$$= \frac{Nt^2pq}{Nd^2+t^2pq} = \frac{1600 \times 3/84 \times 0/25}{1600 \times 0/0025 + 3/84 \times 0/25} = 300$$

تعریف نظری و عملیاتی متغیرها

دینداری: داشتن اهتمام دینی به نحوی که نگرش، گرایش و کنش‌های فرد را متأثر می‌سازد. تعریف عملیاتی: مصادیق عملیاتی و قابل اندازه‌گیری متغیر دینداری عبارتند از انجام دادن فردی عبادات و نمازهای یومیه، شرکت در نمازهای جماعت دانشگاه یا مساجد و یا شرکت در جشن‌ها و اعیاد مذهبی، توسل به دعا در لحظات سخت زندگی، پوشیدن لباس براساس اصول دینی، اهتمام دینی دررفت و آمدهای فامیلی و دوستان خانوادگی و طهارت و نظافت. برای اندازه‌گیری از طیف لیکرت استفاده شده است (شهری مجارشین، ۱۳۸۹: ۲۰).

عملکرد خانواده: ایجاد فضای مطلوب خانوادگی و جلوگیری از فروپاشی کانون خانواده بر اثر فقدان یکی از والدین و یا اختلاف بین آن‌ها و نیز عدم افراط در نازپروری در بین فرزندان از وظایف خانواده است (کی‌نیا، ۱۳۷۰: ۷۲۹).

تعریف عملیاتی: توهین و سرزنش، اختلاف و درگیری، نوازش و محبت. عدم تفاهم اخلاقی و اختلاف نظر. از دانشجوی پرسیده می‌شود در طول سال چند بار این اتفاقات برایشان افتاده است (قاسم‌زاده، ۱۳۸۸: ۳۰).

کجروبودن دوستان: اشاره به فرآیند تعامل و ارتباط با دوستان بزهکار و یادگیری بزهکاری از آن‌ها دارد. طبق گفته ساترلند، رفتار انحرافی از طریق داشتن روابط اجتماعی با انواع خاصی از مردم مانند تبهکاران آموخته می‌شود (ستوده، ۱۳۷۳: ۱۴۹).

تعریف عملیاتی: جهت سنجش متغیر کجرو بودن دوستان از پاسخگویان پرسیده می‌شود که هریک از دوستان نزدیک و دورشان در طول یک سال گذشته چه میزان از موارد مطرح شده را انجام داده‌اند. تخریب وسایل عمومی، اعمال زور برای گرفتن چیزی از شخصی، استعمال دخانیات و موادمخدر و برهم زدن نظم عمومی (قاسم‌زاده، ۱۳۸۸: ۲۸).

ناهنجاری رفتاری: «ناهنجاری حالت آشفته‌ای از ناامنی است که بر بخش وسیعی از جمعیت سایه افکنده و بالقوه بحران‌ساز است» طبق نظردورکیم «ناهنجاری» به معنای عدم توازن (نابرابری) و پیروی ناقص از هنجارها در راستای توسعه اجتماعی است که در سطوح درگیر در فرایند تغییر نفوذ می‌کند (مظاهری، ۱۳۷۶: ۴).

تعریف عملیاتی: مصادیق عملیاتی قابل اندازه‌گیری متغیر وابسته ناهنجاری رفتاری عبارتند از تقلب، با تاخیر به کلاس آمدن، دروغ‌گویی، صدمه‌زدن به اشیاء در دانشگاه، آوردن لوح فشرده غیرمجاز به دانشگاه، حمل چاقو، دعوا با سایر دانشجوین، غیبت مکرر و بی‌احترامی به استادان و سایر دانشجوین. از دانشجویان پرسیده می‌شود چند بار در سال تحصیلی این کارها را انجام داده‌اند (قاسم‌زاده، ۱۳۸۸).

اعتبار و پایایی ابزار تحقیق

اعتبار ابزار اندازه‌گیری با استفاده از اعتبار صوری سنجیده شده است. برای تعیین پایایی از آلفای کرونباخ استفاده شد که مقدار آن برابر ۷۱۸٪ به دست آمد.

نتایج و یافته‌ها

در این تحقیق از میان مهم‌ترین عوامل اجتماعی تاثیرگذار بر ناهنجاری‌های رفتاری دانشجویان شهر هریس متغیرهای زیر به عنوان متغیر مستقل در نظر گرفته شدند. سطح تحصیلات والدین، کجرو بودن دوستان، دین‌داری، جنسیت، عملکرد خانواده و رابطه آن‌ها بر متغیر وابسته تحقیق «ناهنجاری رفتاری» سنجیده شد. برای تبیین ناهنجاری‌های رفتاری از دیدگاه‌های نظریه هویت‌پذیری افتراقی دانیل گلیدز و نظریه آنومی مرتن استفاده شد.

بر اساس اطلاعات به دست آمده، دختران ۴۳/۳ و پسران ۵۶/۷ درصد حجم نمونه را تشکیل داده بودند. از بین گزینه‌های موجود برای سطح تحصیلات پدر بیشترین تکرار مربوط به گزینه لیسانس با ۲۶/۷ درصد می‌باشد. در مورد سطح تحصیلات مادر بیشترین تکرار مربوط به گزینه بی‌سواد با ۲۷ درصد می‌باشد.

میانگین کلی برای متغیر نوع عملکرد خانواده ۲۲/۳۱ و از بین گزینه‌های این متغیر، آگاهی از وظیفه تهیه وسایل و مایحتاج مورد نیاز فرزند توسط والدین با ۳/۶۱ درصد بالاترین و نیز اقدام به طلاق توسط والدین تا به حال پایین‌ترین میانگین را با ۲/۰۸ درصد می‌باشد.

میانگین کلی برای متغیر میزان دین‌داری ۵۰/۱۷ و از بین گزینه‌های این متغیر، عملکردن به توصیه‌های دینی در مورد احترام به پدر و مادر با ۴/۲۰ درصد بالاترین و نیز عدم رعایت رنگ‌های مجاز برای پوشش در محیط دانشگاه، پایین‌ترین میانگین را با ۲/۸۱ درصد دارا می‌باشد.

میانگین کلی برای متغیر میزان کجرو بودن دوستان ۷/۳۷ و از بین گزینه‌های این متغیر متوسل شدن به زور و تهدید برای کسب کالا یا چیزی طی یک سال گذشته توسط دوستان با ۱/۸۹ درصد بالاترین و نیز فریب دیگران هنگام خرید یا فروش چیزی طی یک سال گذشته توسط دوستان، پایین‌ترین میانگین را با ۱/۷۸ درصد دارا می‌باشد.

میانگین کلی میزان ناهنجاری رفتاری در بین دانشجویان دانشگاه آزاد و پیام نور هریس ۱۶/۴۹ درصد می‌باشد.

بر اساس یافته‌های تحقیق، میزان ناهنجاری رفتاری دانشجویان بر اساس جنسیت، تفاوت معنی‌داری نشان نمی‌دهد. ناهنجاری رفتاری دانشجویان در بین سطح تحصیلات والدین، تفاوت معنی‌داری نشان نمی‌دهد. بین عملکرد خانواده و میزان ناهنجاری رفتاری دانشجویان رابطه وجود دارد. ضریب همبستگی به دست آمده برابر صفر می‌باشد که از نظر آماری معنی‌دار است. کی‌نیا می‌گوید مشاخره‌های پی‌درپی والدین و جدال آن‌ها می‌تواند به احتمال زیاد همان نتایج جنگ را برای فرزندان فراهم کند. کی‌نیا در مورد ازهم‌پاشیدگی کانون گرم خانواده در اثر اختلاف و درگیری و تاثیر آن بر فرزندان می‌گوید: "از پژوهش‌های علمی و عینی جامعه‌سنجی خانواده‌های نابسامان چنین بر می‌آید که آن‌ها افراد ناسازگار زیادی را تحویل جامعه داده‌اند".

بین دین‌داری و ناهنجاری رفتاری دانشجویان رابطه وجود دارد در تایید رابطه این فرضیه از چارچوب نظری هیرشی و شیومیکر استفاده گردید. مبنی بر این که درگیر شدن جوانان در فعالیت‌های قراردادی و دینی به آن‌ها وقت کافی برای مشغول شدن در فعالیت‌های بزهکارانه نمی‌دهد. اگر این درگیر شدن با اعتقاد به هنجارهای عادی همراه باشد فرد نه تنها در فعالیت‌های متداول مشغول می‌شود بلکه به این باور می‌رسد که قواعد و قوانین حاکم بر جامعه صحیح است و خود را ملزم به پیروی از آن‌ها می‌داند. اگر فرد خود را در این فعالیت‌ها کمتر درگیر نماید احتمال بیشتری دارد که هنجارها را نقص و مرتکب رفتار بزهکارانه شود.

در تایید بین کجرو بودن دوستان و ناهنجاری‌های رفتاری دانشجویان می‌توان از چارچوب نظری نظریه‌پردازان کنترل اجتماعی (هیرشی، ساترلند و بلومر) استفاده کرد. الگوی بزهکاری معمولاً در گروه‌های همسال منتقل می‌شود و وابستگی جوانان به شبکه‌های روابط اجتماعی در گروه‌های دوستان و همسال بزهکار موجب گرایش آنان به رفتار ناهنجار می‌شود. جوانانی که با مشکلات خانوادگی و تحصیلی مواجه‌اند آمادگی بیشتری برای گرایش به گروه همسال بزهکار داشته و برای ارتکاب رفتار ناهنجار مستعدترند. نتایج تحقیقات انجام شده در داخل کشور شکرپیگی (۱۳۸۰)، فاضلی‌نیا (۱۳۸۰)، یزدانی ورزی (۱۳۷۹) و کهزادی (۱۳۸۴) موید بر تایید گروه دوستان بر ناهنجاری رفتاری جوانان است.

نتیجه گیری

فرد به عنوان موجود اجتماعی همواره در کنش متقابل با افراد دیگر است و رفتار بهنجار و نابهنجار نتیجه فرایندهای دایمی کنش متقابل بین اعضای جامعه است محیط اجتماعی رفتار فرد را متاثر، محدود، کنترل، تعدیل و یا تغییر می دهد. انحراف اجتماعی در فرایندهای کنش متقابل اجتماعی شکل می گیرد، بنابراین فرد در فرآیند مشاهده و یادگیری رفتار انحرافی، تقلید و الگوسازی از افراد منحرف، کنترل های ضعیف درونی و بیرونی و جامعه پذیری ناقص و تغییر هویت که به علت برچسب های اجتماعی در وی به وجود می آید، مرتکب جرم و بزهکاری می شود.

رفتار اجتماعی و روابط اجتماعی از طریق هنجارها که منظور شیوه های جا افتاده رفتار است و حدود آن را تعیین می کند، تنظیم می شود. یک هنجار تعیین می کند که فرد در شرایط گوناگون چه رفتاری باید و یا نباید داشته باشد. البته همیشه این امکان هست که رفتار فرد با آن چه از او انتظار می رود مطابقت نداشته باشد همیشه جایی برای تغییر هنجارها وجود دارد و هر هنجار تاریخ مربوط به خود را دارد یعنی نظر گروه در طول زمان نسبت به رفتار مناسب یا نامناسب می تواند تغییر کند. ناهنجاری های رفتاری از جمله عواملی است که به تدریج نظم اجتماعی را مختل می سازد. بنابراین بررسی و شناخت علل ناهنجاری اجتماعی می تواند در تصحیح روند جامعه پذیری و نظم اجتماعی موثر باشد. تحقیقات متعدد نشان دهنده این است که عوامل مختلف فردی و اجتماعی در بروز ناهنجاری ها موثرند. از جمله این عوامل می توان به این موارد اشاره کرد. ناهنجاری های فرهنگی، روابط اجتماعی و گروه همسالان و پایگاه اجتماعی اقتصادی و فرهنگی خانواده و ... گسترش روزافزون برخی ناهنجاری ها در جوامع متری امروز تامل و تفکر فراوانی را می طلبد. از آن جا که پیشگیری بهتر از درمان می باشد، بررسی و شناخت علل اجتماعی موثر در شکل گیری ناهنجاری رفتاری و بررسی جهت کاهش یا حذف آن ها امری لازم و ضروری است. براساس دانش موجود به نظر می رسد که اغلب رفتارهای نابهنجار، نتیجه یک واقعیت بحرانی نیست بلکه منتج از تجارب و یادگیری های ناسالم در طی مدت های طولانی هستند.

پیشنهادات کاربردی

- با توجه به تاثیر تقید مذهبی بر ناهنجاری ها، ضروری است خانواده ها و دانشگاه با تقویت ارتباط خود و وسایل ارتباط جمعی اعم از رادیو تلویزیون، سینما، روزنامه ها و نشریات از طریق پیام های خود در طرز تفکر و رفتار افراد جامعه موثر واقع شوند. اگر پیام های این رسانه ها به سمت ارزش های مذهبی جامعه گرایش پیدا کند، می تواند در جهت تربیت دینی نسل جوان موثر افتد.
- در محیط آموزشی با تشویق کسانی که رفتارهای متناسب با هنجارها و ارزش های مورد انتظار را دارا هستند و تنبیه متناسب با دانشجویانی که فاقد چنین شرایطی هستند، می توان رفتار دانشجویان را کنترل نمود.

- استفاده از حداقل امکانات به منظور انجام مسابقات در زمینه‌های مختلف ورزشی فرهنگی و اعتقادی و ... می‌تواند در ارضای نیاز استقلال‌طلبی و خودشناسی دانشجویان به طور سالم موثر باشد و از بروز اشکال ناهنجاری، خودنمایی و ابراز وجود جوانان بکاهد.

- تشکیل جلسات فوق برنامه با مسئولین کشور در جهت برآورده کردن نیازهای نسل جوان و ارائه نتایج حاصل از رفتارهای نابهنجار برای افراد جامعه در محیط‌های آموزشی از فعالیت‌های لازم و موثر است.

منابع

- احمدی، چ. (۱۳۷۱). میزان افسردگی در دانشجویان پزشکی اهواز. **فصلنامه اندیشه و رفتار**. دوره ۱، شماره ۴، صص ۱۲-۶.
- احمدی، ح. (۱۳۸۴). **جامعه‌شناسی انحرافات**. تهران: انتشارات سمت.
- اسفندیاری، م. (۱۳۸۱). نقش آموزش و پرورش در کاهش ناهنجاری‌های اجتماعی. **نشریه همبستگی**. ص ۶.
- افقی، ن. (۱۳۸۸). **مطالعه تطبیقی ارزش‌ها و هنجارها و رابطه آن‌ها با انومی**، (مطالعه موردی دانشجویان ساکن در خوابگاه‌های دانشگاه گیلان).
- بشارت، م. (۱۳۸۴). بررسی تاثیر هوش هیجان بر کیفیت روابط اجتماعی. **نشریه مطالعات روانشناختی**. نشریه شماره ۲ و ۳، ص ۲۵.
- بشاورده، س؛ و دیگری. (۱۳۸۲). همه‌گیرشناسی اختلالات عاطفی رفتاری در دانش‌آموزان ابتدایی شهر تهران. **پژوهش در حیطه کودکان استثنائی**.
- حجازی، ا. (۱۳۸۵). بررسی عوامل موثر در بروز انحرافات اجتماعی از دیدگاه دانشجویان تحت پوشش کمیته امداد. **فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی**. نشریه شماره ۲۲، ص ۲۱۹.
- رابرتسون، ی. (۱۳۷۴). **درآمدی بر جامعه**. ترجمه: ح، بهروان. مشهد: انتشارات آستان قدس رضوی.
- رضائی، ر. (۱۳۸۹). **بررسی ناهنجاری در نوجوانان راهنمایی و دبیرستانی**. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشگاه گیلان.
- رئیس، ج. (۱۳۸۲). جوانان و ناهنجاری‌های رفتاری. **فصلنامه علوم اجتماعی**. نشریه ۲۲، ص ۱۳۵.
- ساراسون، ا؛ و دیگری. (۱۳۸۲). **روانشناسی مرضی**. ترجمه: ب، نجاریان و دیگران. تهران: انتشارات رشد.
- ستوده، ه. (۱۳۷۳). **مقدمه‌ای بر آسیب‌شناسی اجتماعی**. تهران: انتشارات آوای نور. چاپ دوم.
- سختوت، ج. (۱۳۸۵). **جامعه‌شناسی انحرافات**. تهران: انتشارات دانشگاه پیام نور.
- شاملو، س. (۱۳۶۹). **بهداشت روانی**. تهران: انتشارات چهر.
- شعریعی رودسری، م. (۱۳۸۰). **شناخت و درمان اختلالات رفتاری کودکان و نوجوانان**. تهران: انتشارات عابد. ص ۷.
- شهری مجارشین، ز. (۱۳۸۹). **نقش دینداری نوجوانان در میزان هم‌نوایی آنان با هنجارهای اجتماعی در بین نوجوانان آذرشهر**. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد.
- طارمیان، ف. (۱۳۷۹). **مهارت‌های زندگی**. تهران: انتشارات موسسه فرهنگی منادی تربیت. ص ۱۸.
- عبداللهیان، ا؛ و دیگران. (۱۳۷۶). بررسی مسائل دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی مشهد. **مجله دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی مشهد**. سال چهارم و ششم، شماره ۱ هشتاد، ص ۱۱.
- فولادی، ع. (۱۳۸۱). **مشاوره هم‌تایان**. تهران: انتشارات طلوع دانش. ص ۷۲.
- کاهنی، س. (۱۳۸۲). **بررسی تاثیر جدایی والدین بر بروز رفتارهای نابهنجار**. همایش سراسری بحران در خانواده.

کردزنگنه، م. (۱۳۸۵). بررسی رابطه زمینه‌های اجتماعی با آنومی در میان دانش‌آموزان پیش‌دانشگاهی شهرستان رامهرمز. **مجله علوم اجتماعی دانشگاه آزاد شوشتر**. پیش شماره ۲.

کهزادی، ن. (۱۳۸۴). **بررسی عوامل موثر در بروز رفتارهای نابهنجار در دانش‌آموزان متوسطه عمومی مدارس عمومی و مدارس دولتی شهر برازجان در سال تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳**. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشگاه اصفهان.

کی‌نیا، م. (۱۳۷۰). **مبانی جرم‌شناسی**. تهران: دانشگاه تهران.

مطهری، م. (۱۳۶۷). **تعلیم و تربیت در اسلام**. تهران: انتشارات صدرا.

مظاهری، ع. (۱۳۷۶). نتایج طرح تحقیقاتی ناهنجاری. **نشریه مدیرساز**. شماره صفر، زمستان ۷۶، ص ۴.

ممتاز، ف. (۱۳۸۱). **انحرافات اجتماعی**. تهران: شرکت سهامی انتشار.

نوابخش، م؛ و دیگری. (۱۳۸۹). بررسی رابطه سرمایه اجتماعی خانواده بر ناهنجاری رفتاری دانش‌آموزان. **پژوهشنامه علوم اجتماعی**. سال چهارم، شماره ۴، صص ۸۹-۸۲.

یزدانی ورزی، م. (۱۳۷۹). **سنجش میزان هم‌نوایی دانش‌آموزان با هنجارهای مدرسه‌ای و بررسی عوامل موثر بر آن در دوره دبیرستان بخش بندپی شرقی**. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن، صص ۱۵۴-۱۳۳.

CoslinT, p. (1986). **Adolescence and vandalism, journal of orentaionsco. lairede Professionally**. 1, n4. P.p: 357-364.

Suchar, C. (1978). **Social Deviance**. usa:Holt, Rin ehart and Winston.

Sykes, M. & Matza, D. (1982). **Techniques of Neutraliz: Atheory of Delinquency**. INr. Giallombardo (Ed). **A Book of readings**. New York: Willy.

Welsh, Wayne N. Jacr. Jack R, Greene. & Patyiciah, Jenkins. (1999). **School Disorder: The Influence of Individual factors**. Criminology. P.p: 73-115.